

Artikel af:

Iben Elene Oksfeldt
Cand.psych. og indehaver
Litehouse Consult (2023)

LITEHOUSE
CONSULT

”Barnets bedste” og doksa

En retsfilosofisk analyse af retsanvendelsen i familieretssager

Indholdsfortegnelse

1	INDLEDNING	3
1.1	ARTIKLENS EMNE	3
1.2	AFGRÆNSNING	3
1.3	DISPOSITION	3
2	ANALYSE: PÅVIRKNING AF DOMMEREN	4
2.1	ALF ROSS' BEGREB OM OVERINDIVIDUEL DOMMERIDEOLOGI	4
2.2	DOKSA OG NAZITYSKLAND	4
2.3	DOKSA I FAMILIARETS SAGER	5
2.4	OPSAMLING	6
3	ANALYSE: DOMMERENS ROLLE I RETSANVENDELSEN	6
3.1	HART-DWORKIN-DEBATTEN	7
3.2	OPSAMLING	8
4	DISKUSSION	8
5	KONKLUSION	10
6	LITTERATUR- OG KILDELISTE	11
6.1	KILDELISTE	11
6.1.1	<i>Lovgivning mv.</i>	11
6.1.2	<i>Domme</i>	11
6.1.3	<i>Administrative vejledninger</i>	11
6.1.4	<i>For- og efterarbejder</i>	11
6.1.5	<i>Internationale erklæringer, notater, tekster, rapporter, mv.</i>	11
6.2	LITTERATURLISTE	11
6.3	HJEMMESIDER	13

1 Indledning

Det opfattes som progressivt, når vi baserer familieretssager på, hvad der er bedst for barnet. Barnets perspektiv belyses¹, og i komplekse sager² sker det ved en børnesagkyndig undersøgelse (BSU).³ Skønnet indrammes af retsnormen ”barnets bedste”⁴, som psykologer bistår dommere med at vurdere. Psykologi er imidlertid en pluralistisk videnskab, og da psykologer også har metodefrihed, bliver vejledningen af retten vilkårlig. Hvilke konsekvenser har det for dommernes diskretion og for retsanvendelsen i familieretssager? Det er genstandsfeltet for denne artikel.

1.1 Artiklens emne

Med udgangspunkt i en analyse af dommerideologi undersøges betydningen af doksa og vurderingen af ”barnets bedste” som påvirkning af dommeren. Siden analyseres det, hvilke krav der er til retsanvendelsen for hhv. retspositivister og retsidealister for til slut ud fra Hart-Dworkin-debatten at diskutere retsanvendelsen og dommerens rolle i forhold til fagligheden.

1.2 Afgrænsning

Udgangspunktet er psykologfaglighed i familieretssager, idet artiklen da får et konkret afsæt. Emnet er dog også relevant for andre sager og vedrører derfor generelt retssager, hvor psykolog- eller socialfaglige erklæringer lægges til grund. Derfor anvendes begrebet ”faglighed”. Artiklen omfatter ikke en analyse af psykologernes materielle vurderinger, men det indgår som præmis, at faglige erklæringer kan nå absurde resultater eller have et kritisabelt fagligt niveau. Endelig, da Hart-Dworkin-debatten i sin fulde udstrækning er meget omfattende,⁵ afgrænses den til at omhandle den del af debatten, som vedrører moralens rolle i retsanvendelsen.

1.3 Disposition

Indledningsvis præsenteres i afsnit 2 en analyse af begreberne dommerideologi og doksa og deres betydning for retsanvendelsen i familieretssager. Den næste analyse i afsnit 3 inddrager Hart-Dworkin-debatten for i afsnit 4 at diskutere den retspositivistiske og den retsidealistiske tilgang og teoriernes konsekvenser for retsanvendelsen i de nævnte sager. Til slut konkluderes der i afsnit 5.

¹ Forældreansvarsloven (FAL), § 34

² § 7-sager, jf. lov om Familieretshuset (FRH)

³ Lov om FRH, § 28, stk. 3

⁴ FAL §§ 1 og 4

⁵ Shapiro (2007), s. 23

2 Analyse: Påvirkning af dommeren

Det fremgår af retspraksis⁶ og af for- og efterarbejder⁷, at barnets bedste defineres som samvær, dvs. en cirkulær definition. Da det er en vag og elastisk bestemmelse,⁸ har lovgiver delegeret retlig åbenhed⁹ til retsanvenderen, som diskretionært udfylder bestemmelsen. Dermed kommer dommeren som person og de faktorer, der påvirker dommeren, i centrum for en analyse af retsanvendelsen.

2.1 Alf Ross' begreb om overindividuel dommerideologi

Retsfilosoffen Alf Ross indførte begrebet dommerideologi, hvilket henviser til

”[...] den normative ideologi der faktisk er virksom, eller må tænkes virksom, i dommerens sind, fordi den opleves af ham som socialt forbindende og derfor effektivt efterleves.”¹⁰

Dommerideologi er de faktorer, der motiverer dommeren i retsanvendelsen, og som dommeren *føler sig* forpligtet af. Var det muligt at kende alle faktorer, kunne man bruge dem til at forudsige afgørelsen, hvorfor Ross' teori hedder prognoseteorien. De motiverende faktorer findes indlejret i kulturhistorien¹¹ og kaldes også forholdets natur, som sammen med lovgivning, præjudikater og sædvane udgør de retskilder, dommeren bruger i subsumptionen.¹²

Retssystemet ansues her som social praksis, fordi dommernes tilkendegivelser om, hvad de anser for retligt gyldige normer ikke er, hvad der er bindende ret, men er, at dommerne opfatter det sådan. Psykologi er også en udpræget kulturhistorisk videnskab, som er indlejret i de kulturelle normer, hvorfor det er en nærliggende kilde til dommermotivation, men det afgørende for Ross er, om dommerne oplever sig forpligtet af den faglige vurdering.

2.2 Doksa og Nazityskland

Med henblik på at forstå retstilstanden i sager, som hviler på faglige vurderinger, inddrages begrebet doksa. Ordet stammer fra det oldgræske ord ”dokein”, som betyder ”at se ud som om”. Vi kender det fra Platon, der definerede doksa som tro, man kan opfatte som viden.¹³ Platons definition er tæt forbundet med hans verdenssyn, hvorfor der i stedet benyttes Gravers brug af begrebet.¹⁴

⁶ U.2021.1739, hvori Højesteret konkret henviser til FAL, § 4

⁷ LFF 2006-2007.1.133, alm. bemærkninger, pkt. 4.1.1, og SOU 2021-22, svar på spørgsmål 223 af 25.02.2022

⁸ Der er ikke håndfaste hovedhensyn, men FAL §§ 1 og 4 nævner hensyn til barnets ret til trivsel og beskyttelse, som dog er ligeså vage og elastiske hensyn som hovedbegrebet.

⁹ Olsen og Holtermann (2019), s. 342

¹⁰ Ross (1953), s. 82

¹¹ Ibid., s. 145-148

¹² Olsen og Holtermann (2019), s. 372

¹³ Szaif (2007), s. 2-5

¹⁴ Graver (2015)

Graver henviser til Aristoteles, men præsenterer en mere almen betydning i form af underforståede fælles forudsætninger: det, som alle tager for givet.¹⁵

Doksa er udtalte eller ubevidste grundantagelser, ud fra hvilke et genstandsfelt undersøges og forstås¹⁶. Doksa er svært at indkredse, fordi det opstår i praksis, som en stille tradition, der ikke gør opmærksom på sig selv som tradition.¹⁷ Man opdager den først, når man sætter spørgsmålstegn ved den. Doksa er altså et verdenssyn, som præger moral og vurderinger i almindelighed.¹⁸ Dermed præger det også fastlæggelsen af, hvad der er gældende ret, idet fortællingen skaber en ramme for vurdering af beviserne.¹⁹ Selv om denne forståelsesramme udgør en sammenhængende fortælling, skal man imidlertid ikke forestille sig, at doksa er ufejlbarlig.²⁰

Graver beskriver, hvordan nazisterne i 1933 overtog retten i Tyskland. Hverken dommere eller retskilder blev skiftet ud. Ved retten diskuterede man kun, hvilken af de kendte juridiske metoder man skulle anvende, og ikke de moralske implikationer for retten, nazismen medførte. Juristerne oplevede sig ikke bundet af moral og efterprøvede ikke det verdenssyn, de skulle lægge til grund for domme.²¹

Retsstaten brød sammen, legalitetsprincippet og princippet om lighed for loven blev opløst, og det tog kun få uger at gennemføre.²² Måden, det skete på, var ved brug af doksa. Nazisterne ændrede simpelthen de antagelser, verden skulle anskues og vurderes ud fra.

Retsstaten kendetegnes ved rettens autonomi og det forhold, at dommerne afgrænser deres opgave. Derfor kan rettens selvopfattelse legitimere, at domstolene gør sig til redskab for det, Graver kalder forvrænget normativitet.²³ Dommerne afstod fra at tage stilling til moral og forholdt sig alene til jus. Dermed blev de ved deres passivitet i forhold til doksa medskabere af den nazistiske retsorden.

2.3 Doksa i familieretssager

Når dommerideologien præges af faglige vurderinger, skal man være opmærksom på følgende: Psykologi er en pluralistisk videnskab. To psykologer kan altså nå modsatrettede resultater. Der er metodefrihed²⁴, dvs. frit valg af teoretisk ståsted. Der er ingen kendt reliabilitet eller validitet for

¹⁵ Ibid. (2015), s. 115

¹⁶ Bourdieu og Eagleton (1992), s. 4-6

¹⁷ Qadir (2015), s. 158

¹⁸ Graver (2015), s. 117

¹⁹ Graver (2022), s. 85

²⁰ Ibid., s. 92

²¹ Graver (2015), s. 118

²² Ibid., s. 119

²³ Ibid., s. 116

²⁴ VEJ 9256, pkt. 4.2, og VEJ 10267, stk. 6.1.5

BSU'er. Der bruges ikke tests til sikring af ligebehandling som ved mentalerklæringer, der bygger på diagnostiske kriterier og tests. Der er ikke garanti for kvalitet. Psykologerne er autoriserede²⁵, men autorisation opnås ikke gennem kompetence.²⁶ Der findes intet klagenevæn; Psykolognævnet fører tilsyn, men vurderer *ikke* den faglige konklusion.²⁷ Under retsmøder er psykologer ikke under tilsyn.²⁸

Ovenstående muliggør vejledning af retten med forvrænget normativitet. Man ved ikke, med hvilke moralske normer psykologen vejleder retten. En psykolog anbefalede f.eks. samvær, selv om barnet måtte blive udsat for sadistiske, pædofile overgreb, idet barnet ellers kunne udvikle ”forstyrrende indre billeder”.²⁹ Teorien og antagelsen om, at ”forstyrrende indre billeder” er værre end alternativet, er et eksempel på doksa med forvrængede normer i familieretten.

At det kan være vanskeligt at identificere forvrængede normer, fremgår af tekster fra Europa-Parlamentet³⁰ og FN³¹. Her anses en udbredt tilgang, betegnet PAS³², for at være diskriminerende, uden videnskabeligt grundlag og at være en forlængelse af psykisk vold. I teksten fra Europa-Parlamentet anbefaler man medlemslandene at forbyde tilgangen, og FN betegner den som et pseudokoncept. Hvis dommerideologien altså præges af PAS, begår retten ifølge disse tekster legal uret; det, Graver kalder tyranni forklædt som ret.³³

2.4 Opsamling

Dommerideologi er motiverende faktorer, der præges af faglighed, som hviler på vilkårlige, uudtalte grundantagelser, også kaldet doksa. Det åbner for anvendelsen af forvrængede normer i retten. Det afgørende ift. påvirkning af dommerne er, om de oplever sig bundet af fagligheden. Men *hvis* retten praktiserer på baggrund af ændret doksa med forvrængede normer, kan vi så genkende den som ret?

3 Analyse: Dommerens rolle i retsanvendelsen

Med henblik på at analysere dommerens rolle i retsanvendelsen inddrages debatten mellem retspositivisten H.L.A. Hart og retsidealisten R. Dworkin ift. til moralens rolle i retsanvendelsen.

²⁵ VEJ 9256, pkt. 3

²⁶ Psykolognævnets autorisationsordning for psykologer

²⁷ VEJ 10267, pkt. 6.1.4

²⁸ Psykolognævnets årsberetning 2020, s. 17

²⁹ Mærkeridts-bloggen; ut. har set den originale erklæring

³⁰ Vedtagne tekster P9_TA(2021)0406

³¹ Alsalem (2023), FN-rapport

³² Parental Alienation Syndrome, på dansk: forældrefremmedgørelsessyndrom

³³ Graver (2015), s. 114

3.1 Hart-Dworkin-debatten

For Hart er moral irrelevant for retten, da retsvidenskab kun skal forholde sig til retten, som den *er*, og ikke som den *bør være*.³⁴ Når der er klare retsregler, skal dommeren alene finde og anvende de gyldige retskilder. Disse er defineret ved at kunne føres tilbage til en anerkendelsesregel, hvorfra de henter deres legitimitet.³⁵ Udover kategorisering af regler er rettens legitimitet også bestemt af et effektivitetskrav, dvs. at reglerne skal virke, så de efterleves.³⁶ Effektivitetskravet kan måles på flere måder, blandt andet ift. om borgerne efterlever reglerne.³⁷

Udfordringerne viser sig i såkaldte svære sager. Et klassisk eksempel er et skilt i parken, hvor køretøjer forbydes, for hvad definerer køretøjer?³⁸ Her må reglerne fortolkes, og dommere må diskretionært afgøre sagen, dvs. bruge deres dømmekraft, fordi man ikke *ex ante* kan formulere alle regler.³⁹ En diskretionær afgørelse skal dog begrundes i et generelt princip og afvejes nøje.⁴⁰ Derfor må dommerens egne normer ikke lægges til grund. Dommere udfinder altså ikke kun retten. I svære sager opfinder de den ved at tage stilling til, hvad ret *bør være*.

Dworkin argumenterer modsat med, at rettens legitimitet er begrundet i moral. Retten består ikke kun af regler, men også af principper, der er normative standarder for retfærdighed og moral.⁴¹ Retsanvendelsen er derfor ikke kun brug af retsregler, men også fortolkning af dem. Når retsreglen ikke besvarer, hvad gældende ret er, træder principperne til. Dette ser vi f.eks. i sagen Riggs mod Palmer, hvor et barnebarn slår sin bedstefar ihjel.⁴² På trods af at han stod i testamentet og efter en retspositivistisk vurdering skulle arve, anlagde retten det princip, at man ikke bør profitere af egen uret. Derfor blev han afskåret fra at arve. Princippet fik forrang for den positive ret, og regler kan altså ikke anvendes mekanisk.

Principper overholder ikke Harts anerkendelsesregel, men Dworkin angriber også den, fordi den i sig selv er et princip, og det undergraver teorien om, at principper ikke er en del af retten.⁴³ Hart anerkendte dog, at retten kan indeholde principper, den såkaldte bløde retspositivisme, men kun

³⁴ Hart (1961), i: Hammerslev, O. og H.P. Olsen, s. 236-237

³⁵ Ibid., s. 274-276

³⁶ Ibid., s. 277-279

³⁷ Olsen og Viskum (2019), I: Hammerslev, O. og H.P. Olsen, s. 244-245

³⁸ Schlag (1999), s. 381

³⁹ Hart (2013), s. 664

⁴⁰ Ibid., s. 657-661

⁴¹ Dworkin (1967), s. 23

⁴² Ibid., s. 23-24

⁴³ Dworkin (1967), s. 40-44

med det formål at skabe kohærens i retten.⁴⁴ Den position er imidlertid uforenelig med kernen af hans teori om anerkendelsesreglen.⁴⁵

For Dworkin er rettens opgave at beskytte en moralsk rigtig orden. Han anlægger et integritetsprincip i to dele. Den første kræver af lovgiver, at retsregler er moralsk kohærente. Den anden forpligter til at fortolke lovgivningen som moralsk kohærent.⁴⁶ Hvis lovgiver har vedtaget en regel uden integritet, skal dommeren rette op på det i retsanvendelsen. Integritetens funktion er at beskytte mod vilkårlighed,⁴⁷ og det er i principperne, retten får legitimitet.

For Dworkin er der aldrig retstomme rum. Dommere *finder* derfor retten; de *opfinder den ikke*. Dommere kan dermed ikke diskretionært afgøre sager, hvilket er i modstrid med Harts postulat.

Når Hart-Dworkin-debatten skal anvendes på vurderingen af retsanvendelsen i sager om barnets bedste, er det relevant, at forældreansvarsloven er en ”signallov”, hvilket vil sige, at den skal normalisere og kodificere social orden og godt forældreskab.⁴⁸ Loven indeholder altså i sig selv moralske normer, og retsfølgen er ikke klar, hvorfor sagerne må betegnes som svære. Det er også relevant, at retten tager stilling til fremtidsforhold.⁴⁹

3.2 Opsamling

I forhold til retsanvendelsen handler Hart-Dworkin-debatten om, hvorvidt principper er en retskilde, og om dommeren må anvende diskretion. Når lovgiver delegerer et ubundet skøn, delegerer de selve retspolitikken. For Dworkin må retten da etablere politikken i sin retsanvendelse, og her kan forvrængede normer ikke være gældende ret. For Hart er doksa udtryk for moral, som ikke er en del af retten. Det ubundne skøn fører for ham til diskretionær retsanvendelse, hvor dommeren dog dels må inddrage hele bevisførelsen, dels er bundet af et kohærensprincip og et effektivitetskrav.

4 Diskussion

Det diskuteres, om nazisterne lykkedes med deres foretagende, fordi retten undlod at beskytte retsstaten ved at tillade doksa med forvrængede normer.⁵⁰ Ifølge Graver mente juristerne dog selv, at de beskyttede retsstaten. De opfattede det blot ikke som deres opgave at tage stilling til moral.

⁴⁴ Hart (2013), s. 665

⁴⁵ Olsen og Viskum (2019), I: Hammerslev og Olsen, s. 253-254

⁴⁶ Dworkin (1986), s. 176

⁴⁷ Dworkin (2019), s. 444-445

⁴⁸ Kronborg (2000), s. 7-10

⁴⁹ Ibid., s. 3

⁵⁰ Graver (2015), s. 114, 116-117

Det leder til en diskussion om dommerens rolle, og om det er ubetænkeligt diskretionært at tillægge fagligheden afgørende vægt.

For Hart er det uproblematisk, at dommeren diskretionært tillægger fagligheden afgørende vægt, da det ligger inden for retspositivistens forståelse af ret i svære sager. Det er i overensstemmelse med hans legalitetsopfattelse ift. anerkendelsesreglen, fordi faglighed som bevis er lovbestemt.⁵¹ Ift. legalitetsopfattelsen, vil retspositivisten derfor ikke forhindre faglighed med forvrængede normer i retsanvendelsen.

Hart erkendte, at principper kunne spille en vis rolle, men kun med det formål at skabe kohærens.⁵² Ud fra det kriterium skal dommeren foretage en afvejning af beviserne. Det kan i praksis være vanskeligt, fordi fagligheden bygger på vilkårlige moralske normer, der som doksa netop ikke er tydelige.

Her kommer Harts effektivitetskrav dog i spil, fordi en ret, der begår uret, godt kan håndhæves, men formentlig ikke reelt vil blive efterlevet. Intet barn går trods alt i trivsel, *fordi* retten har dømt samvær, hvis samvær ikke reelt er barnets bedste. Retten kan heller ikke effektivt dømme forældre til at tænke og føle på en måde, så de kan samarbejde. Retten kan derfor kun formelt tage stilling til barnets bedste, men kan ikke reelt skabe barnets bedste eller skabe et reelt samarbejde om barnet. En formel brug af begrebet ”barnets bedste” tømmer derfor begrebet for reelt indhold. Effektivitetskravet kan derfor være en barriere for retspositivisters retsanvendelse i familieretssager i det omfang, man forstår det som borgernes efterlevelse, da kravet bliver meningsløst, ikke kan tvangshåndhæves, eller det vil forpligte retten til ikke anvende forvrængede normer under hensyn til barnets reelle bedste. Barrieren opstår som følge af, at retsnormen i sig selv er af moralsk karakter; det, der lovgives om, er ikke kun adfærd, men tanker og følelser.

Dworkin vil som retsidealist derimod nå frem til, at dommere er bundet af moralske normer og derfor har pligt til at standse forvrængede normer fra at trænge ind i retten. Retsidealisten er ifølge Dworkin også forpligtet af integritet, dvs. ligebehandling, som ikke kan overholdes, medmindre retten indgående prøver grundlaget for den faglige vejledning, så denne ikke indeholder vilkårlighed. Retten må for Dworkin ikke være et redskab for vilkårlig magtudøvelse, og retten kan derfor ikke uden videre tillægge fagligheden afgørende vægt, medmindre der i fagligheden selv findes et værn mod vilkårlighed.

⁵¹ Retsplejeloven, § 450 a

⁵² Vidya-mitra (2015)

Dworkin løber dog ind i det problem, at idet der for ham ikke findes retstomme rum, skal dommeren finde barnets reelle bedste. Og spørgsmålet er, om det er muligt i en sagstype, der skal vurdere fremtidsforhold, fordi fremtiden ikke styres af retten. Dworkins krav om, at dommere kun må anvende retten og ikke må skabe den, medfører altså, at det at udfylde retsnormen ”barnets bedste” fremstår som et uladsiggørligt projekt. Her kan retten selv med den bedste faglige vejledning kun estimere, hvad der skal være ret. Første led i Dworkins krav om integritet omfatter lovgivningen, og retsanvenderen skal derfor tilstræbe at helbrede den mangel på integritet, der er i retsnormen ”barnets bedste”, ved at indføre integritet i selve retsanvendelsen. Dette ville stille krav om, at dommeren prøver både fagligheden og dens moralske grundlag.

Hvis dommeren qua dommerideologien oplever sig bundet af fagligheden i familieretssager, vil retspositivisten være nødt til at give afkald på kravet om reel effektivitet, mens retsidealisten må give afkald på sin opfattelse af, at der ikke findes retstomme rum.

De to tilgange har det til fælles, at dommeren ikke kan abdicere ift. fagligheden og ukritisk lægge den til grund, Hart pga. kohærensprincippet uagtet at han ikke anser moral for at være en del af retten, fordi man i retsanvendelsen stadig skal sikre rettens sammenhæng, og Dworkin pga. integritetsprincippet og opfattelsen af, at retten er bundet af moralske normer.

5 Konklusion

Doksa med forvrængede normer kan opstå i retten via den faglige vurdering af barnets bedste, som påvirker dommerideologien og dermed retsanvendelsen, hvis dommeren oplever sig bundet af den faglige vurdering og forholder sig passivt til doksa. Konkluderende nødvendiggør både en retspositivistisk og en retsidealistisk tilgang, at fagligheden og dens grundlag prøves. For Hart er det begrundet i hans kohærensprincip, da man ikke kan sikre rettens sammenhæng, hvis der er vilkårlighed i den faglighed, retsanvendelsen bygger på. For Dworkin er det begrundet i hans opfattelse af ret som integritet og af ret som bundet af moralske normer.

Den retspositivistiske dommer kan ikke opleve sig bundet af fagligheden uden at måtte give afkald på effektivitetskravet, mens den retsidealistiske dommer må give afkald på sin opfattelse af, at der ikke findes retstomme rum. Begge tilgange løber ind i problemer i mødet med familieretten.

6 Litteratur- og kildeliste

6.1 Kildeliste

6.1.1 Lovgivning mv.

Forældreansvarsloven, LBKG 2020-11-30 nr. 1768.

Lov om Familieretshuset, LBKG 2019-08-07 nr. 766.

Retsplejeloven, LBKG 2022-12-25 nr. 1655.

6.1.2 Domme

U.2021.1739.

6.1.3 Administrative vejledninger

VEJ 9256 om børnesagkyndige undersøgelser af 20.03.2019.

VEJ 10267 Psykolognævnets vejledende retningslinjer for autoriserede psykologer af 03.06.2021.

6.1.4 For- og efterarbejder

LFF 2006-2007.1.133, alm. bemærkninger, pkt. 4.1.1.

SOU 2021-22, svar på spørgsmål 223 af 25.02.2022.

6.1.5 Internationale erklæringer, notater, tekster, rapporter, mv.

EU vedtagne tekster (2021): P9_TA-2021-0406.

Alsalem, Reem (2023): *Custody, violence against women and violence against children*. Report of the Special Rapporteur. A/HRC/53/36 af 13. april 2023. FN: Human Rights Council.

6.2 Litteraturliste

Bourdieu, Pierre og Terry Eagleton (1992): *Doksa and common life*, i: *New Left Review*, 01/1992, vol. 191, issue 191. Hentet: 7. april 2023.

Dworkin, Ronald (1967): *The Model of Rules*, University of Chicago Law Review, vol. 35, 14-46.

Dworkin, Ronald (1986): *Law's empire*. Bloomsbury Publishing, 1-113, 176-275.

- Dworkin, Ronald (2019): *Ret som integritet: Ronald Dworkin*, i: Ole Hammerslev og Henrik Palmer Olsen (red.): *Retsfilosofi. Centrale tekster og temaer*, 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag, 429-457.
- Graver, Hans Petter (2015): *Jødenes stilling i Tyskland 1933-1938 og juridisk argumentasjon – et dykk i doxa*, i: Anne Lise Kjær, Lin Adrian, Cecilie Brito Cederstrøm, Jan Engberg, Jonas Gabrielsen, Morten Rosenmeier og Sten Schaumburg-Müller (red.): *Retten i sproget. Samspillet mellem ret og sprog i juridisk praksis*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 113-127.
- Graver, Hans Petter (2022): *Hva er RETT*, 2. udg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hart, Herbert Lionel Adolphus (1961): *Fra Rettens begreb*, i: Ole Hammerslev og Henrik Palmer Olsen (red.): *Retsfilosofi. Centrale tekster og temaer*, 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag, 276-277.
- Hart, Herbert Lionel Adolphus (2013): *Discretion*. Harvard Law Review, vol. 127, issue 2, 652-665.
- Kronborg, Annette (2000): Forvaltning af familieretligt samvær, fra:
https://familieadvokaten.dk/synopsis/docs/Artikler/Forvaltning_af_familieretligt_samvaer.html.
 Hentet: 22. april 2023.
- Olsen, Henrik Palmer og Bjarke Viskum (2019): *Britisk retspositivisme*, I: Ole Hammerslev og Henrik Palmer Olsen (red.): *Retsfilosofi. Centrale tekster og temaer*, 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag, 233-263.
- Olsen, Henrik Palmer og Jakob V. H. Holtermann (2019): *Retsrealisme*, I: Ole Hammerslev og Henrik Palmer Olsen (red.): *Retsfilosofi. Centrale tekster og temaer*, 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag, 339-427.
- Ross, Alf (2013): *Om ret og retfærdighed. En indførelse i den analytiske retsfilosofi*, 2. udg. København: Hans Reitzels Forlag, 9-206.
- Qadir, Ali (2015): *Sociology of Religion*, 76:2 155-176. Doi:10.1093/socrel/srv015. Advance Access Publication. Hentet: 7. april 2023.
- Schlag, Pierre (1999): *No Vehicles in the Park*. Seattle University Law Review, 23(2), 381-390.
- Shapiro, Scott Jonathan (2007): *The “Hart–Dworkin” Debate: A Short Guide for the Perplexed*. I: A. Ripstein (Author), Ronald Dworkin (Contemporary Philosophy in Focus, pp. 22-55). Cambridge: Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9781139167109.002

Szaif, Jan (2007): *Doxa and Epistêmê as Modes of Acquaintance in Republic VI*: Études platoniciennes, 4: 253-272. Hentet: 12. april 2023.

6.3 Hjemmesider

Mareridts-bloggen. <http://mareridts.blogspot.com/2018/04/det-er-ikke-et-sundt-system-der-beder.html> Hentet: 7. april 2018.

Psykolognævnets autorisationsordning for psykologer; Retningslinjer for den praktiske uddannelse af september 2021. <https://ast.dk/naevn/psykolognaevnet/autorisation-som-psykolog> Hentet: 1. juni 2022.

Psykolognævnets årsberetning 2020. <https://ast.dk/naevn/psykolognaevnet/om-psykolognaevnet/arsberetninger> Hentet: 21. august 2021.

Vidya-mitra (2015). *The Hart-Fuller Debates on Morality and Law*.

<https://www.youtube.com/watch?v=a7KDbZ5VQ0E> Hentet: 26. april 2023.

Kildeangivelse af artiklen

Oksfeldt, I. E. (2023). *"Barnets bedste" og doksa - en retsfilosofisk analyse af retsanvendelsen i familieretssager, 2. udg.* Litehouse Consult: www.lighthouseconsult.dk.